

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA

**VALSTYBĖS REZERVO MATERIALINIŲ IŠTEKLIŲ KAUPIMAS IR
TVARKYMAS**

2006

Vilnius

**Ataskaita parengta vykdant
Valstybės kontrolės 2005-12-30
pavedimą Nr. 2020-37-1.9RN-7**

**Valstybės kontrolės 2-ojo audito
departamento direktorė
Z. Valatkienė**

TURINYS	
Santrauka	3
Ižanga..	5
Audito objektas, subjektas ir tikslas...	6
Audito procesas.	7
Audito rezultatai.	7
Valstybės biudžeto išlaidos Programai ir jos tikslų, uždavinių ir priemonių vykdymas	7
Programos lėšų naudojimo vertinimas	13
Rekomendacijos	23

Ataskaitą parengė Valstybės kontrolės
valstybinis auditorius
Liudvikas Smilgevičius

Su ataskaita galima susipažinti Valstybės
kontrolės interneto puslapyje
www.vkontrole.lt

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA

VALSTYBĖS REZERVO MATERIALINIŲ IŠTEKLIŲ KAUPIMAS IR TVARKYMAS

2006 m. rugsėjo 29 d. Nr. 2020-37-1.9RN-7-20
Vilnius

SANTRAUKA

Valstybės rezervas – tai piniginės lėšos ir valstybės lėšomis įsigytos materialinių išteklių atsargos ir privalomosios materialinių išteklių atsargos, skirtos mobilizaciniais poreikiams, ūkio ir civilinės saugos sistemos funkcionavimo poreikiams patenkinti mobilizacijos, ekstremalių situacijų ir ekonominės grėsmės sąlygomis. Valstybės rezervo valstybei nuosavybės teise priklausančių materialinių išteklių sudarymas, kaupimas ir tvarkymas finansuojamas valstybės biudžeto lėšomis.

Valstybės rezervo piniginės lėšos ir materialinių išteklių atsargos, įsigytos valstybės lėšomis, nepaisant jų saugojimo vietos, yra valstybės nuosavybė.

Audito tikslas buvo įvertinti Specialiosios valstybės rezervo naudojimo programos vykdymą, vertinant programos priemonių įgyvendinimą rezultatyvumo ir taupumo požiūriu.

Auditas atliktas Lietuvos Respublikos ūkio ministerijoje, kuri pagal savo nuostatus organizuoja ministerijos veiklos sričiai priskirto valstybės rezervo sudarymą, saugojimą, atnaujinimą, kaupimą ir apskaitą, vykdo šio valstybės rezervo tvarkytojo funkcijas. Ūkio ministerija realizuodama šias funkcijas vykdo specialiąją valstybės rezervo naudojimo programą. Ūkio ministerijos steigėjas yra Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

Audito metu vertinome Specialiosios valstybės rezervo naudojimo programos (toliau Programa) valstybės biudžeto išlaidas, Programos tikslų, uždavinių ir priemonių vykdymą, Programos lėšų naudojimą.

Audito metu nustatėme, kad Ūkio ministerija 2002–2005 m. Programai vykdyti panaudojo 7094,8 tūkst. Lt valstybės biudžeto lėšų ir įvykdė Programoje nustatytus uždavinius ir priemones pagal nusistatytus veiklos vertinimo kriterijus: sukaupė Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytus valstybės rezervo materialinių išteklius ir užtikrino jų saugojimą. Programos priemonių vykdymo kriterijai nesuteikia galimybės įsitikinti, kad Programoje numatytas jos vykdymo rezultatas – užtikrinti ūkio ir

civilinės saugos funkcionavimą mobilizacijos, ekstremalių situacijų ir ekonominės grėsmės sąlygomis – yra pasiektas. Specialioje valstybės rezervo naudojimo programoje 2003–2005 m. saugomų materialinių išteklių nomenklatūros ir kiekių pokyčiai neatsispindėjo nei jos uždaviniuose, nei priemonėse, nors jų saugojimui ir tvarkymui buvo naudojamos Programos lėšos. Valstybės rezervo materialiniais ištekliais užimti sandėlių plotai ir Įmonėje saugomi valstybės rezervo materialiniai ištekliai mažėjo žymiai sparčiau, nei mažėjo skiriamos valstybės biudžeto lėšos už jų saugojimą ir tvarkymą.

Atsižvelgdami į tai, kad Lietuvos Respublikos Seimas 2006 m. gegužės 25 d. priėmė Strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui turinčių įmonių ir įrenginių ir kitų nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių įstatymo pakeitimą, kuriuo pakeitė valstybės įmonės „Dzūkijos šilas“ statusą, rekomendavome Ūkio ministerijai apsvarstyti, kokios prevencinės priemonės ateityje užkirstų kelią netaupiam valstybės biudžeto lėšų panaudojimui vykdant Specialiąją valstybės rezervo naudojimo programą. Ūkio ministerijai vykdant VI „Dzūkijos šilas“ savininko teises ir pareigas, pasiūlėmė numatyti priemones, užtikrinant šios įmonės veiklos tęstinumą.

IŽANGA

Valstybės rezervas – tai piniginės lėšos ir valstybės lėšomis įsigytos materialinių išteklių atsargos ir privalomosios materialinių išteklių atsargos, skirtos mobilizaciniais poreikiais, ūkio ir civilinės saugos sistemos funkcionavimo poreikiams patenkinti mobilizacijos, ekstremalių situacijų ir ekonominės grėsmės sąlygomis. Valstybės rezervo valstybei nuosavybės teise priklausančių materialinių išteklių sudarymas, kaupimas ir tvarkymas finansuojamas valstybės biudžeto lėšomis.

Valstybės rezervo piniginės lėšos ir materialinių išteklių atsargos, įsigytos valstybės lėšomis, nepaisant jų saugojimo vietos, yra valstybės nuosavybė.

Valstybės rezervo kaupimas, tvarkymas, administravimas ir saugojimas vykdomas vadovaujantis Valstybės rezervo įstatymu¹, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu², Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymu³. Vyriausybė kiekvieniems metams tvirtina valstybės rezervo piniginių lėšų dydį ir sukaupimo terminus, valstybės rezervo materialinių išteklių atsargų, priklausančių valstybei nuosavybės teise, nomenklatūrą, kiekį, sukaupimo terminus ir valstybės rezervo atsakinguosius saugotojus.

Vyriausybė skiria valstybės rezervo tvarkytojus ir tvirtina valstybei nuosavybės teise priklausančio valstybės rezervo atsakinguosius saugotojus. Valstybės rezervo atsakingieji saugotojai ir valstybės rezervo materialinių išteklių atsargų saugojimo vietos parenkamos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka. Sukauptos valstybės rezervo piniginės lėšos gali būti panaudotos tik ekstremalios situacijos atveju ir tik Lietuvos Respublikos Vyriausybės sprendimu.

Valstybės rezervo koordinatorės funkcijas atlieka Ūkio ministerija. Ji nustato valstybės rezervo sudarymo ir tvarkymo principus, tarpusavyje suderina valstybės rezervo tvarkytojų ir atsakingųjų saugotojų veiklą. Valstybės rezervo tvarkytojos – valstybės institucijos (Ūkio, Žemės ūkio, Sveikatos apsaugos ministerijas ir kt.) – nustato valstybės rezervo poreikį joms pavestose veiklos srityse ir organizuoja materialinių išteklių kaupimą, atnaujinimą, keitimą, saugojimą, naudojimą ir apskaitą. Atsakingieji saugotojai (valstybės ar vietos savivaldos institucija, įmonė, įstaiga ir organizacija) saugo, atnaušina, eksploatuoja ir apskaito valstybei nuosavybės teise priklausančius valstybės rezervo materialinius išteklius. Nustatytos nomenklatūros valstybės rezervo materialinių išteklių kaupimas ir tvarkymas yra svarbūs valstybei ir visuomenei, nes ūkio atsargos skiriamos būtiniausiems ūkio subjektų ir gyventojų poreikiams tenkinti mobilizacijos, ekstremalių situacijų ir ekonominės grėsmės metu.

Ūkio ministerijos sričiai priskirto valstybės rezervo materialinių išteklių kaupimo nustatytų užduočių pokyčiai 2002–2005 m. paskatino Valstybės kontrolę domėtis, ar valstybės biudžeto

¹ 2000 m. rugpjūčio 31 d. Lietuvos Respublikos valstybės rezervo įstatymas Nr. VIII-1908(Žin., 2000, Nr. 78-2359)

² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. birželio 19 d. nutarimas Nr. 751 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės rezervo įstatymo įgyvendinimo“ (Žin., 2002, Nr. 53-1883)

³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-02-22 nutarimas Nr. 200 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos valstybės rezervo įstatymą“

asignavimai, skiriami Ūkio ministerijai valstybės rezervo materialinių ištekliams kaupti ir saugoti, naudojami efektyviai ir taupiai.

Valstybės kontrolės 2005-12-30 pavedimu Nr. 2020-37-1.9-RN-7 vyresnysis valstybinis auditorius Liudvikas Smilgevičius Ūkio ministerijoje atliko valstybinį veiklos auditą „Valstybės rezervo materialinių išteklių kaupimas ir tvarkymas“.

Audito objektas

Ūkio ministerija pagal savo veiklos sritį tvarkydama ir administruodama naftos produktų, pramoninių ir maisto prekių ir gamybinės techninės produkcijos valstybės rezervą iki 2002 m. vykdė Valstybės strateginių atsargų kaupimo ir išlaikymo specialiąją programą.

Nuo 2002 metų Ūkio ministerijoje vietoj Valstybės strateginių atsargų kaupimo ir išlaikymo specialiosios programos buvo vykdomos dvi programos:

- Specialioji valstybės rezervo naudojimo programa;
- Specialioji valstybės naftos produktų atsargų kaupimo ir tvarkymo programa.

Šio audito objektas – Specialioji valstybės rezervo naudojimo programa. Programa įgyvendina ministerijos strateginį tikslą – užtikrinti valstybės rezervo atsargų kaupimą ir tvarkymą.

Audito subjektas – Ūkio ministerija, kuri pagal savo nuostatus organizuoja ministerijos veiklos sričiai priskirto valstybės rezervo sudarymą, saugojimą, atnaujinimą, kaupimą ir apskaitą, vykdo šio valstybės rezervo tvarkytojo funkcijas. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2001-02-22 nutarimu Nr. 200³ įgaliojo Ūkio ministeriją koordinuoti valstybės rezervo tvarkytojų veiklą. Ūkio ministerijos veikla, koordinuojant valstybės rezervo tvarkytojų veiklą, šio audito metu nagrinėta tiek, kiek ji susijusi su ministerijos vykdoma Specialiąja valstybės rezervo naudojimo programa.

Ūkio ministerijos valstybės rezervo skyrius, įgyvendindamas jam pavestus uždavinius, rengia teisės aktų ar jų pakeitimų projektus valstybės rezervo klausimais, koordinuoja ir kontroliuoja valstybės rezervo sudarymą, kaupimą ir tvarkymą. Vykdydamas valstybės rezervo (maisto, pramoninių prekių ir eksploatacinių medžiagų) tvarkytojo funkcijas skyrius organizuoja ministerijai priskirto valstybės rezervo sudarymą, tikslina valstybės rezervo produkcijos sąrašą ir rengia tuo klausimu Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų ar jų pakeitimų projektus.

Ūkio ministro įsakymais⁴ yra patvirtinta Ūkio ministerijos programų planavimo, įgyvendinimo koordinavimo ir įgyvendinimui skirtų lėšų administravimo bendroji tvarka, programos koordinatorius ir programos vadovas, patvirtinta Specialiosios valstybės rezervo naudojimo programos priežiūros komisija ir jos darbo reglamentas.

Audito tikslas – įvertinti Specialiosios valstybės rezervo naudojimo programos vykdymą, vertinant programos priemonių įgyvendinimą rezultatyvumo ir taupumo požiūriu.

Vertinimo kriterijai:

Atsižvelgiant į audito tikslą, visa audito metu surinkta informacija ir nustatyti faktai buvo vertinti vadovaujantis tokiais kriterijais:

- Valstybės rezervo materialinių išteklių saugojimo ir tvarkymo išlaidų lygis;
- Specialiojoje valstybės rezervo naudojimo programoje nustatyti veiklos vertinimo kriterijai.

Audito procesas

Audito mastas – 2002–2005 m. Audito metu buvo nagrinėjamas Programos tikslų, uždavinių, priemonių vykdymas. Audito įrodymai gauti taikant tokius duomenų surinkimo metodus: rašytinių dokumentų nagrinėjimas ir analizė, pokalbiai su Ūkio ministerijos specialistais, Programos priežiūros komisijos pirmininku, nariais, pateikti klausimai Programos koordinatoriui.

Atliekant auditą buvo analizuota valstybės rezervo materialinių išteklių nomenklatūra, saugomų kiekių pokyčiai, nagrinėjamas pasaugos sutarčių su atsakingais valstybės rezervo saugotojais sudarymas ir vykdymas, atlikta valstybės rezervo materialinių išteklių saugojimo išlaidų analizė, apžiūrėta, kaip saugomas valstybės rezervas jo saugojimo vietoje.

Audito metu analizuota Ūkio ministerijos valstybės rezervo skyriuje sukauptos sutartys ir kiti dokumentai, atsakingo saugotojo – VĮ „Dzūkijos šilas“ – pateikti duomenys, kiti dokumentai ir informacija, kalbėtasi su šios įmonės specialistais ir vadovais.

Atliekant šį auditą daryta prielaida, kad visi auditui pateikti dokumentai yra išsamūs ir galutiniai, o dokumentų kopijos tiksliai atitinka originalus.

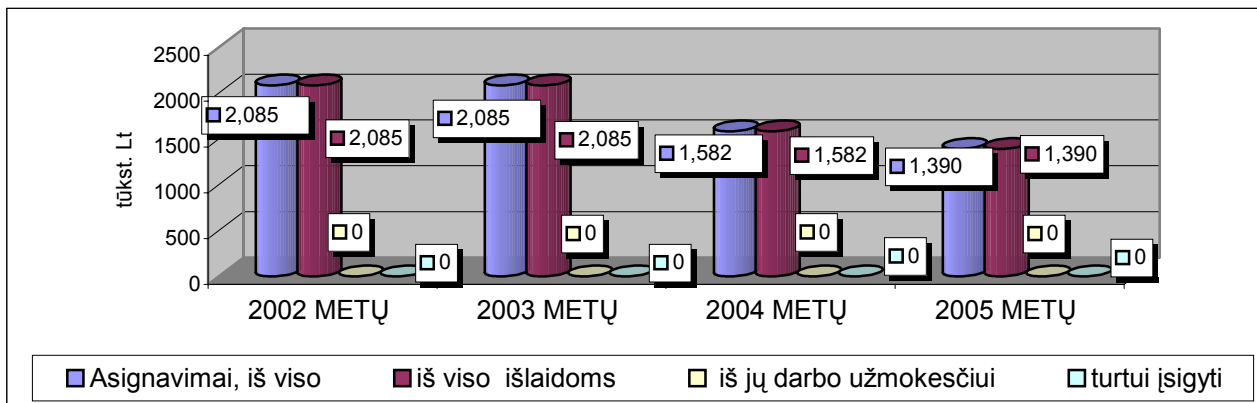
AUDITO REZULTATAI**1. VALSTYBĖS BIUDŽETO IŠLAIDOS PROGRAMAI IR JOS TIKSLŲ, UŽDAVINIŲ IR PRIEMONIŲ VYKDYMAS**

Ūkio ministerijos Specialioji valstybės rezervo naudojimo programa parengta argumentuojant tuo, kad siekiant užtikrinti ūkio ir civilinės saugos funkcionavimą ekstremalių situacijų ir ekonominės grėsmės sąlygomis, būtina sukaupti valstybės rezervo atsargas ir tinkamai koordinuoti jų išlaikymą. Programa siekiama užtikrinti Lietuvos Respublikos valstybės rezervo (finansinių ir materialinių išteklių rezervo) sudarymą, kaupimą, tvarkymą ir koordinavimą.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, nustatydama metines valstybės rezervo kaupimo užduotis, nuo 2002 m. įpareigojo Ūkio ministeriją kaupti tik ryšių sistemos aparatūrą ir įrangą. Kita buvusi valstybės rezerve materialinių išteklių nomenklatūra turėjo būti parduota, toliau jos neatnaujinant, o gautos lėšos pervestos į valstybės biudžetą.

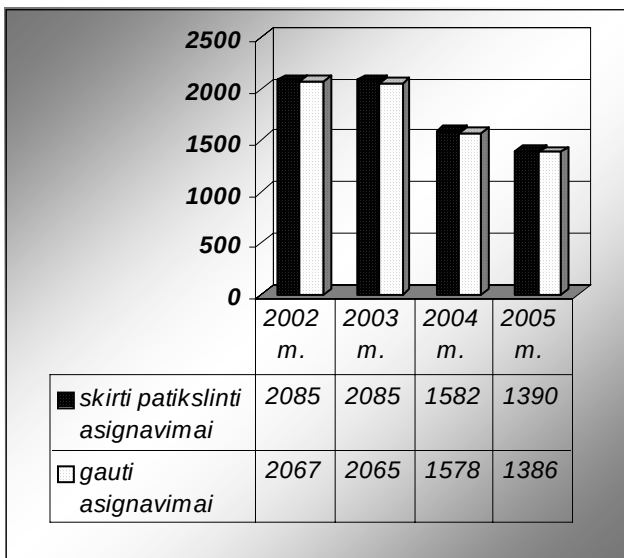
⁴2001-10-09 ūkio ministro įsakymas Nr. 298 „Dėl valstybės rezervo priežiūros komisijos“ ir 2004-03-26 ūkio ministro įsakymas Nr. 4-87 „Dėl Ūkio ministerijos programų planavimo, įgyvendinimo koordinavimo ir įgyvendinimui skirtų lėšų administravimo

Per 2002–2005 m. Ūkio ministerijos tvarkomo valstybės rezervo Programai vykdyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais buvo skirta 7142 tūkst. Lt valstybės biudžeto asignavimų, kurių paskirtis – Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytoms valstybės rezervo materialinių išteklių kaupimo užduotims vykdyti ir dar neparduotų anksčiau valstybės rezerve buvusių išteklių saugojimo ir tvarkymo išlaidoms apmokėti. Šiai Programai vykdyti skirtos lėšos negalėjo būti naudojamos darbo užmokesčiui ar investicijų projektams vykdyti.

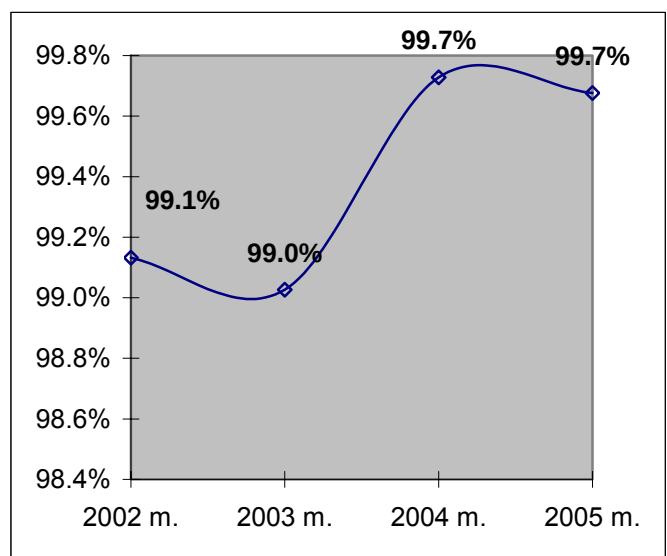

1 pav. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais 2002–2005 m. Ūkio ministerijai skirti asignavimai Specialiajai valstybės rezervo naudojimo programai vykdyti.

Išanalizavus Ūkio ministerijos tvarkomo valstybės rezervo kasmetines išlaidas materialinių išteklių kaupimui ir tvarkymui, nustatyta, kad nuo 2002 m. iki 2005 m. šios išlaidos kasmet buvo mažinamos ir per minėtą laikotarpį sumažėjo nuo 2085 iki 1390 tūkst. Lt.

2 pav. Programos vykdymui skirtų ir gautų asignavimų palyginimas

3 pav. Programos vykdymui skirtų ir gautų asignavimų grafikas

Iš grafikų matyti, kad Programos vykdymui per 2002–2005 m. Ūkio ministerija asignavimų gavo mažiau, nei buvo numatyta skirti: faktiškai per 2002–2005 m. gauta 7094,8 tūkst. Lt arba 99,3% visų Vyriausybės nutarimais numatytų skirti valstybės biudžeto asignavimų. Įvertinus skirtumo dydį tarp

numatytų ir faktiškai Programos vykdymui gautų asignavimų kiekvienais metais, matosi, kad jis buvo nežymus (nuo 0,3 iki 1 proc.), todėl galima teigti, kad tai negalėjo turėti esminės įtakos programos vykdymo rezultatams. Ūkio ministerijos duomenimis, visi gauti valstybės biudžeto asignavimai buvo visiškai panaudoti, vykdant Programos priemones.

Strateginio planavimo metodika, kuria Ūkio ministerija turi vadovautis rengdama strateginio veiklos plano programų, tarp jų ir Specialiosios valstybės rezervo naudojimo programos, projektus nustato, kad programos uždavinys turi suteikti galimybę nustatyti, ką institucija atliks kitais metais, siekdama programų tikslų, ir kokių ji tikisi rezultatų.

Audito metu analizavome Ūkio ministerijos 2005 metų Specialiosios valstybės rezervo naudojimo programos uždavinių įgyvendinimo vertinimo kriterijus ir jų vykdymą.

Ūkio ministerijos 2005-2007 metų strateginiame plane nurodytas Programos tikslas: „Valstybės rezervo pramoninių prekių gamybinės produkcijos, radijo ryšių sistemos aparatūros ir įrangos ir medžiagų tvarkymas ir koordinavimas“. Ministerija numatė tokius laukiamus Specialiosios valstybės rezervo naudojimo programos 2005 metų vykdymo rezultatus:

1. Bus sukauptas valstybės rezervas, vykdomas jo saugojimas.
2. Užtikrintas ūkio ir civilinės saugos sistemos funkcionavimas mobilizacijos, ekstremalių situacijų ir ekonominės grėsmės sąlygomis.

Programos tikslas buvo įgyvendinamas realizuojant du uždavinius:

Pirmojo uždavinio „Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais nustatytų valstybės rezervo materialinių išteklių kaupimo užduočių vykdymas“ įgyvendinimą turėjo užtikrinti priemonė „Pirkti numatytą sukaupti produkciją, parduoti atnaujintą ir pirkti analogišką naują produkciją“ Uždavinio įgyvendinimas buvo vertinamas kriterijumi: Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais nustatytų valstybės rezervo materialinių išteklių kaupimo užduočių vykdymu einamaisiais metais (proc.).

Antrojo uždavinio „Saugoti sukauptus valstybės rezervo materialinius išteklius“. įgyvendinimas buvo vertinamas Sutartinių įsipareigojimų su valstybės rezervo atsakingaisiais saugotojais vykdymu einamaisiais metais (proc.) kriterijumi. Šio uždavinio realizavimą turėjo užtikrinti priemonė „Sutartinių įsipareigojimų su valstybės rezervo atsakingaisiais saugotojais vykdymas“.

Pastebėjimas: Vykdančiam ūkio ministro įsakymus^{5, 6} antrasis Programos uždavinys – „Saugoti sukauptus valstybės rezervo materialinius išteklius“ papildytas dar viena priemone – „Atleidžiamų darbuotojų išeitinėms išmokoms ir socialinio draudimo įmokoms sumokėti“.

Pagal Ūkio ministerijos ataskaitas Programos uždavinio „Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais nustatytų valstybės rezervo materialinių išteklių kaupimo užduočių vykdymas“ priemonės

⁵ 2005-02-21 Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymo Nr. 4-76 „Dėl specialiosios valstybės rezervo naudojimo programos lėšų skyrimo valstybės įmonei „Dzūkijos šilas“ 2.2, 2.3 punktas

įvykdytos 100 proc., t.y. įvykdytos Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais patvirtintos valstybės rezervo kaupimo užduotys.

Vykdydama antrąją Programos uždavinį, Ūkio ministerija 2005 metais sudarė sutartį su valstybės rezervo materialinių išteklių kaupimo užduotyje numatytu ryšių sistemos aparatūros ir įrangos atsakingu saugotoju. Be to, Ūkio ministerija 2005 m. buvo sudariusi sutartį su valstybės įmone „Dzūkijos šilas“, kurioje saugoma anksčiau buvusi valstybės rezervo materialinių išteklių nomenklatūra, skirta parduoti. Ūkio ministerija vykdė sutartinius įsipareigojimus, atsiskaitydama su saugotojais už suteiktas paslaugas.

Analogiški Programos tikslai, uždaviniai, priemonės ir vertinimo kriterijai buvo ir 2002–2004 m. Analizuojant Programos vykdymą 2002–2004 metais, nustatyta, kad privalomų kaupti ir saugoti valstybės rezervo materialinių išteklių užduotys kasmet mažėjo. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu⁷ Ūkio ministerija buvo įpareigota dalį valstybės rezerve sukauptų ir saugomų valstybės rezervo materialinių išteklių parduoti. Didžioji parduodamų materialinių išteklių dalis buvo saugoma valstybės įmonėje „Dzūkijos šilas“. Kaip buvo minėta, 2003, 2004 ir 2005 metams Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais⁸ buvo numatyta kaupti tik ryšių sistemos aparatūrą ir įrangą, o kita saugomų materialinių išteklių nomenklatūra šiais nutarimais buvo išbraukta iš pagrindinio valstybės rezervo nomenklatūros sąrašo ir skirta parduoti. Vykdamas Vyriausybės nutarimus, buvo vykdomi konkursai iš valstybės rezervo nomenklatūros sąrašo išbrauktoms prekėms parduoti, prekės parduotos, o gautos lėšos pervestos į valstybės biudžetą. Specialioje valstybės rezervo naudojimo programoje 2003–2005 metais saugomų materialinių išteklių nomenklatūros ir kiekių pokyčiai neatsispindėjo nei jos uždaviniuose, nei priemonėse, nors jų saugojimui ir tvarkymui buvo naudojamos Programos lėšos.

Ūkio ministerijos nuomone, Programa yra susijusi su rezervo kaupimu ir saugojimu, o ne su išbrauktų iš rezervo materialinių išteklių pardavimu, todėl lėšų už parduotas prekes planavimas Programoje prieštarautų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimui Nr. 827 „Dėl Strateginio planavimo metodikos patvirtinimo“.

Mūsų nuomone, pagal Strateginio planavimo metodikos nuostatas Programoje reikėjo numatyti uždavinį ir priemones, susijusias su valstybės rezervui nepriskirtų materialinių išteklių saugojimu ir tvarkymu.

Audito metu Ūkio ministerija neturėjo informacijos, kokia piniginių lėšų suma, sumažėjus saugomo valstybės rezervo materialiniams ištekliams, turi būti sukaupia tam, kad būtų galima užtikrinti

⁶ 2005-11-24 2005-02-21 Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymo Nr. 4-399 „Dėl 2005-02-21 Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymo Nr. 4-76 „Dėl specialiosios valstybės rezervo naudojimo programos lėšų skyrimo valstybės įmonei „Dzūkijos šilas“ pakeitimo“ 1 punktą.

⁷ 2001 m. rugsėjo 21 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1139-21 „Dėl valstybės rezervo kaupimo 2002 metų užduočių“

⁸ 2002 m. rugpjūčio 22 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.1326-39 „Dėl valstybės rezervo kaupimo 2003 metų užduočių“; 2003 m. spalio 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.1293-16 „Dėl valstybės rezervo kaupimo 2004 metų užduočių“; 2004 m. spalio 7 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr.1267-18 „Dėl valstybės rezervo kaupimo 2005 metų užduočių“

ūkio ir civilinės saugos sistemos funkcionavimą mobilizacijos, ekstremalių situacijų ir ekonominės grėsmės sąlygomis, t.y. pasiektas Programoje numatytas rezultatas.

Programos siekiamas rezultatas yra užtikrinti ūkio ir civilinės saugos funkcionavimą mobilizacijos, ekstremalių situacijų ir ekonominės grėsmės sąlygomis, todėl, mūsų nuomone, Programos vertinimo kriterijai turėtų būti labiau susieti su šio rezultato siekimu, o ne tik su Vyriausybės nutarimais nustatytų užduočių ir sutartinių įsipareigojimų įvykdymu.

Audito metu atkreipėme dėmesį į tai, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu⁹ buvo pavedusi Sveikatos apsaugos ministerijai kartu su Ūkio ministerija parengti ir iki 2003 m. kovo 31 d. patvirtinti ekstremalių situacijų sąlygomis rekomenduojamų maisto produktų ir kitų būtiniausių prekių asortimentinį sąrašą ir būtiniausių maisto produktų suvartojimo normas vienam gyventojui per parą.

Pagal šį nutarimą apskrities viršininkas arba jo įgalioti asmenys prireikus teikia institucijai, atsakingai už ekstremalių situacijų valdymą, pasiūlymus (prašymus) dėl prekių perskirstymo tarp apskričių, valstybės rezerve esančių išteklių panaudojimo ar kitokios pagalbos papildant prekių išteklius.

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ir ūkio ministrų įsakymu¹⁰ patvirtintas ekstremalių situacijų sąlygomis rekomenduojamų būtiniausių prekių asortimentinis sąrašas. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, tvirtindama metines valstybės rezervo materialinių išteklių kaupimo užduotis, neįpareigojo kaupiti valstybės rezerve minėtu įsakymu patvirtintą prekių asortimentą. Gyventojus aprūpinti nurodytomis prekėmis įpareigotos apskritys ir savivaldybės, tačiau nei apskritys, nei savivaldybės neįpareigotos kaupiti valstybės rezervo. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų projektus valstybės rezervo klausimais rengia Ūkio ministerijos, įgaliotos koordinuoti valstybės rezervo tvarkytojų veiklą, Valstybės rezervo skyrius.

Ūkio ministerijos teigimu, į ministerijos rengiamus Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo projektus dėl valstybės rezervo kaupimo užduočių neįrašytos sveikatos apsaugos ministro ir ūkio ministro 2003 m. gegužės 26 d. įsakymu Nr. V-299 / 4-196 patvirtintos ekstremalių situacijų sąlygomis rekomenduojamos maisto ir kitos būtiniausios prekės, kurių sąrašas patvirtintas vykdant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 10 d. nutarimu Nr. 1922 „Dėl Ypatingo maisto produktų ir kitų būtiniausių prekių paskirstymo (tiekimo) nepaprastosios padėties metu taisyklių patvirtinimo“. Ministerijos nuomone, minėtas nutarimas nesusijęs su valstybės rezervo kaupimu, nes jis priimtas kitu tikslu.

Pagal Lietuvos Respublikos valstybės rezervo įstatymą galima įpareigoti ūkio subjektus kaupiti ir saugoti dalį privalomųjų materialinių išteklių atsargų, kurios jiems priklausytų nuosavybės teise. Ūkio ministerija 2002–2005 m. Programos vykdymo ir finansavimo alternatyvių variantų neįgyvendino ir

⁹ 2002 m. gruodžio 10 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1922 „Dėl ypatingo maisto produktų ir kitų būtiniausių prekių paskirstymo (tiekimo) nepaprastosios padėties metu taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2002, Nr. 118-5304)

¹⁰ 2003 m. gegužės 26 d. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymas Nr. V-299/4-196 „Dėl ekstremalių situacijų sąlygomis rekomenduojamų maisto produktų ir kitų būtiniausių prekių asortimentinio sąrašo ir būtiniausių maisto produktų suvartojimo normų vienam gyventojui per parą patvirtinimo“

neinicijavo teisės aktų, kuriais ūkio subjektai būtų įpareigoti kaupti ir saugoti dalį privalomųjų materialinių išteklių atsargų.

Ministerijos atsakingų darbuotojų aiškinimu, Ūkio ministerija 2001 m. birželio 25 d. raštu Nr. 04-02-75RN pateikė Lietuvos Respublikos Vyriausybei nutarimo projektą „Dėl valstybės rezervo kaupimo užduočių 2002 metams“, kurio 3 ir 4 prieduose buvo pateiktas sąrašas ir materialinių išteklių, kuriuos savo lėšomis privalėtų kaupti ūkio subjektai, kiekiai. Lietuvos Respublikos Vyriausybė viso pateikto sąrašo nepatvirtino. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. rugsėjo 21 d. nutarimu Nr. 1139-21 buvo patvirtintos tik naftos produktų, kurių kaupimas privalomas pagal Europos Sąjungos direktyvas, privalomosios atsargos.

Pažymėtina, kad Ūkio ministerija Specialiąją valstybės rezervo naudojimo programą vykdo nuo 2002 m., todėl kasmet mažėjant kaupiamoms ir saugomoms materialinių išteklių atsargoms, turėjo galimybę siūlyti Vyriausybei alternatyvius Programos vykdymo ir finansavimo variantus, kad būtų užtikrinti visuomenės poreikiai ekstremalių situacijų metu ir ekstremaliomis situacijomis būtų įmanoma patenkinti būtiniausius ūkio subjektų ir gyventojų poreikius.

Audito metu buvo aiškintasi, ar Ūkio ministerija domisi ir žino užsienio šalių patirtį kaupiant ir saugant valstybės rezervo atsargas. Ministerijos atsakingų darbuotojų teigimu, Ūkio ministerijoje vyko diskusijos su atskirų šalių atstovais apie jų valstybės rezervo kaupimo ir saugojimo patirtį, tačiau abipusiu susitarimu diskusijos nebuvo protokoluojamos ar įrašomos. Užsienio šalių patirtis, kaupiant ir tvarkant valstybės rezervo materialinius išteklius, yra išanalizuota tiek, kiek tai nėra tų šalių valstybės paslaptis. Taip pat bendradarbiaujama su kitomis ES ir NATO šalimis pasirengiant ekstremalių situacijų atvejams, kaupiant ir tvarkant valstybės rezervo materialinius išteklius. Audito metu Ūkio ministerija negalėjo pateikti informacijos, kokia konkreči užsienio šalių patirtis buvo panaudota, vykdam Programą. Programos priežiūros komisijos pirmininko nuomone, Ūkio ministerijai valstybės rezervo materialinių išteklių pagal ES šalių patirtį apskritai nereikia kaupti, nes viskas, kas reikalinga, yra sukaupta.

Pagal Ūkio ministerijos programų planavimo, įgyvendinimo koordinavimo ir įgyvendinimui skirtų lėšų administravimo tvarką (žr. 5 išnašą) Programos koordinatorius turi atlikti aplinkos analizę koordinuojamos Programos mastu. Audito metu tokia analizė nebuvo parengta.

Mūsų nuomone, tokia analizė padėtų tiksliau formuoti Ūkio ministerijos vykdomos Programos uždavinius ir tikslus, ruošiant Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų projektus valstybės rezervo klausimais.

IŠVADOS:

- 1. Ūkio ministerija 2002–2005 m. Specialiajai valstybės rezervo naudojimo programai vykdyti panaudojo 7094,8 tūkst. Lt valstybės biudžeto lėšų ir įvykdė Programoje nustatytus uždavinius ir priemones pagal nusistatytus veiklos vertinimo kriterijus: sukaupė Lietuvos***

Respublikos Vyriausybės nustatytus valstybės rezervo materialinių išteklių ir užtikrino jų saugojimą.

- 2. Parinkti Programos priemonių vykdymo kriterijai nesuteikia galimybės įsitikinti, kad Programoje numatytas jos vykdymo rezultatas – užtikrinti ūkio ir civilinės saugos funkcionavimą mobilizacijos, ekstremalių situacijų ir ekonominės grėsmės sąlygomis – yra pasiektas.*
- 3. Specialioje valstybės rezervo naudojimo programoje 2003–2005 metais saugomų materialinių išteklių nomenklatūros ir kiekių pokyčiai neatsispindėjo nei jos uždaviniuose, nei priemonėse, nors jų saugojimui ir tvarkymui buvo naudojamos Programos lėšos.*

2. PROGRAMOS LĖŠŲ NAUDOJIMO VERTINIMAS

Valstybės rezervo materialinių išteklių atsargos saugomos joms saugoti skirtuose statiniuose arba valstybės rezervo atsakingųjų saugotojų sandėliuose ir talpyklose, vadovaujantis valstybės rezervo tvarkytojo ir valstybės rezervo atsakingojo saugotojo pasaulio sutartyje nustatyta materialinių išteklių saugojimo tvarka.

Valstybės įmonėje „Dzūkijos šilas“, kurioje 2002–2005 m. buvo saugomi anksčiau valstybės rezerve sukaupiti materialinių išteklių, įmonės savininko teisės ir pareigos valstybė įgyvendina per Ūkio ministeriją. Ši valstybės įmonė 2002–2005 m. pagal įstatymą¹¹ turėjo strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui ir be Lietuvos Respublikos Seimo sprendimo nebuvo galima keisti jos statuso. Pagrindiniai įmonės veiklos tikslai: kaupti, atnaujinti, keisti, saugoti valstybės materialinių išteklių atsargas, tausoti ir racionaliai naudoti patikėjimo teise valdomą valstybės turtą.

Įmonės nuostatuose¹² numatytos jos veiklos rūšys pagal veiklos kodus:

- 63.12.00 – valstybės rezervo materialinių išteklių atsargų laikymas ir sandėliavimas;
- 63.10.00 – krovinių tvarkymas ir sandėliavimas;
- 70.20.00 – mažmeninė prekyba nespecializuotose parduotuvėse;
- 63.40.10 – muitinės tarpininkų veikla.

Iš viso per 2002–2005 m. Įmonei pagal pasaulio sutartį už Ūkio ministerijos tvarkomo valstybės rezervo materialinių išteklių (toliau – valstybės rezervo) saugojimą ir tvarkymą sumokėta 6409 tūkst. Lt, arba 91,0% atsakingiems saugotojams sumokėtų Ūkio ministerijos gautų valstybės biudžeto asignavimų Programai vykdyti.

¹¹ 2002 m. spalio 10 d. Lietuvos Respublikos strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui turinčių įmonių ir įrenginių bei kitų nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių įstatymas Nr. IX-1132

¹² Patvirtinti ūkio ministro 2004-06-04, užregistruoti juridinių asmenų registre 2004-04-17 (kodas 8453346)

Įmonės teritorija aptverta, ją saugo Krašto apsaugos ministerijos kariūnai ir apsaugos signalizacija. Teritorijoje yra 4 sandėliai, garažai, aikštelės, buitinės ir pagalbinės patalpos. Visų įmonės sandėlių plotas 33727,3 m², (Sandėlis Nr.1 – 8294,2 m², Sandėlis Nr. 3 – 8350,9 m², Sandėlis Nr.5 – 8530,4 m², Sandėlis Nr.6 – 8551,8 m²). Kiekvienas sandėlis suskirstytas į 5 sekcijas. Kiekvieno sandėlio matmenys maždaug vienodi (250 m x 50 m x 7 m.). Elektros energijos sunaudojimo rodmenys fiksuojami kiekviename sandėlyje, šildymas tiekiamas centralizuotai, tačiau yra galimybė atjungti bet kurį sandėlį. Prietaisų, parodančių, kiek sunaudojama energijos atskiroje sandėlio sekcijoje, nėra.

Analizuojant VĮ „Dzūkijos šilas“ pajamas nustatyta, kad per 2002–2005 m. įmonė, vykdydama nuostatuose numatytą veiklą, gavo 10,8 mln. Lt pajamų, iš jų 98,7% iš dviejų šaltinių:

- 6,4 mln. Lt (59,2 proc.) iš Ūkio ministerijos už valstybės rezervo saugojimą ir tvarkymą,
- 4,3 mln. Lt (39,6 proc.) iš kitų ūkio subjektų už saugojimo, nuomos, krovos ir kitas paslaugas šiems subjektams.

Kitos pajamos gautos iš Krašto apsaugos ministerijos, muitinės sandėlių, už sulaikytų ir konfiskuotų prekių saugojimą.

Analizuojant Įmonės sandėlių panaudojimą nustatyta, kad per 2002–2005 m. laikotarpį VĮ „Dzūkijos šilas“ sandėliai buvo naudojami ne tik valstybės rezervo saugojimui, bet ir sulaikytų ir konfiskuotų prekių, kaip daiktinių įrodymų, saugojimui, Įmonės komercinei veiklai vykdyti sandėliuojant kitų ūkio subjektų produkciją ar išnuomojant sandėlius kitiems ūkio subjektams. Dalis sandėlių plotų buvo neužimti. 2004 m dalis Įmonės sandėlių buvo skirta Krašto apsaugos ministerijai, o 2005 m. – ir Muitinės sandėliui.

Analizuojant Įmonės sandėlių panaudojimą, buvo priimta, kad Įmonės sandėlių plotas, kurį užėmė valstybės rezervo materialinės vertybės (toliau – valstybės rezervas) buvo:

- o 2002 metais pagal 2001-11-06 duomenis – 12073,5 kv. m, arba 35,8 proc. visų įmonės sandėlių plotų;
- o 2003 metais pagal 2003-03-24 duomenis – 10150,5 kv. m, arba 30,1 proc. visų įmonės sandėlių plotų;
- o 2004 metais pagal 2004-04-23 duomenis – 5074,8 kv. m, arba 15,1 proc. visų įmonės sandėlių plotų;
- o 2005 metais pagal 2005-03-01 duomenis – 3367,8 kv. m, arba 10 proc. visų įmonės sandėlių plotų;
- o 2006 metais pagal 2006-01-15 duomenis – 1660,5 kv. m, arba 5 proc. visų įmonės sandėlių plotų.

Išanalizavus sandėlių nuomą įvairiems ūkio subjektams nustatyta, kad Įmonės sandėlių plotai Ūkio ministerijos tvarkomam valstybės rezervui saugoti per 2002-2005 m. nuolat mažėjo nuo 35,8 proc. (7 sekcijų -120073,5 kv.) iki 5 proc. (1 sandėlio sekcijos – 1660,5 kv. m). Kitiems ūkio subjektams išnuomotų sandėlių plotai iki 2005-03-01 išaugo nuo 15,1 proc. (3 sekcijų – 5092,4 kv. m) iki 60,35 proc. (12 sekcijų – 20370,2 kv. m), tačiau vėliau staigiai sumažėjo iki 39,5 proc. (8 sekcijų – 13317,6 kv. m).

Po 1 sekciją užėmė sulaikytos prekės, Krašto apsaugos ministerija, muitinės sandėlis. Plačiau žiūrėti 1 ir 2 lentelėse.

1 lentelė

Įmonės sandėlių plotas, užimtas subjektų produkcija (kvadratiniais metrais/*proc*)

Data	Ūkio ministerija	Saugojimas (išnuomota)	Laisvos sekcijos	Muitinės sandėlis	Krašto apsaugos ministerija	Sulaikytos prekės	Iš viso:
2001-11-06	12073 35,8	5092 15,1	13189 39,1	0 0	0 0	3372 10,0	33727 100
2003-03-24	10150 30,1	9952 29,5	11913 35,3	0 0	0 0	1712 5,1	33727 100
2004-04-23	5075 15,1	20306 60,2	49223 14,6	0 0	1692 5,0	1712 5,1	33727 100
2005-03-01	3367,8 10	20370,5 60,3	6570,2 19,5	00 0	1707 5,1	1712 5,1	33727 100
2006-01-15	1660,5 5	13317,6 39,5	12337,8 36,5	2997,1 9	1707 5	1707,3 5	33727 100

Pažymėtina, kad nuo 2002 metų didelė dalis, vidutiniškai apie 30 proc., Įmonės sandėlių yra nenaudojami, o vidutiniškai apie 40 proc. sandėlių buvo išnuomota komerciniais tikslais. Įmonė kasmet pranešdavo Ūkio ministerijai apie išnaudotus ir tuščius sandėlių plotus.

Ūkio ministerijos aiškinimu, mažėjant saugomo valstybės rezervo kiekiui, įmonės vadovai ieškojo kitų ūkio subjektų, kuriems būtų išnuomojami laisvi sandėliai. Buvo skelbiami sandėlių nuomos konkursai. Dalis sandėlių buvo išnuomota komercine veikla užsiimantiems ūkio subjektams. Siekiant, kad naujiems saugotojams, užsiimantiems prekių reeksportu, nereikėtų važinėti atlikti muitinės procedūrų į Alytų, dviejose sandėlio sekcijose įsteigtas muitinės sandėlis. Tai buvo padaryta siekiant sudaryti patrauklesnes sąlygas sandėlių nuomai. Surasti nuomotojų visiems laisviems plotams užimti įmonei nepavyko. Neefektyviam Įmonės sandėlių ploto naudojimui įmonėje turėjo įtakos jos buvimo vieta (toli nuo didmiesčių), teisinis statusas (Įmonės vadovų aiškinimu, potencialūs klientai sužinoję apie įmonės statusą, daugiau nebepasirodydavo), ribota jos iniciatyva nuomojant sandėlius ilgalaikiai nuomai, pertvarkant ir pritaikant sandėlius kitai veiklai.

Valstybės rezervo materialinių išteklių atsargos buvo sandėliuojamos sandėlių sekcijose šalia sekcijų, kurios buvo panaudotos Įmonės komercinei veiklai sandėliuojant kitų ūkio subjektų materialines vertybes arba išnuomojant sekcijas kitiems ūkio subjektams. Esant tokiai situacijai, mūsų nuomone, Įmonės patirtos sąnaudos turėjo būti paskirstytos visiems ūkio subjektams proporcingai naudojamam sandėlių plotui.

2002–2005 m Įmonės sąnaudų paskirstymo ūkio subjektams analizė parodė, kad Ūkio ministerijai priskiriamos sąnaudos mažėjo, kitiems ūkio subjektams – didėjo.

VI „Dzūkijos šilas“ faktiškos sąnaudos 2002–2005 m.

Sąnaudos	2002	2003	2004	2005
Iš viso VI „Dzūkijos šilas“ faktiškos sąnaudos Tūkst. Lt	2160,0	2320,8	2395,8	2129,1
Sąnaudos, faktiškai įskaičiuotos į Ūkio ministerijai teikiamų pasaugos paslaugų kainą				
– Tūkst. Lt	1645,0	1648,0	1178,9	967,1
– Proc.	76,2	71,0	49,2	45,4
Sąnaudos, faktiškai įskaičiuotos į kitiems ūkio subjektams teikiamų pasaugos paslaugų kainą				
– Tūkst. Lt	515,0	673,8	1223,9	1162,0
– Proc.	23,8	29,0	51,1	54,6

Įmonė reguliariai pranešdavo Ūkio ministerijai apie gautas pajamas ir joms uždirbti patirtas ir paskirstytas sąnaudas.

Audito metu detaliau analizuojant Įmonės sąnaudas nustatyta, kad ilgalaikio turto nusidėvėjimas ir amortizacija 2003 m., 2004 m. buvo 100 proc. (atitinkamai 392 ir 359,1 tūkst. Lt) įskaičiuotos į valstybės rezervo materialinių vertybių saugojimo ir tvarkymo paslaugų kainą, nors nuo 2001-11-06 valstybės rezervo užimamų patalpų plotas sudarė tik 35,8 proc. įmonės sandėlių ploto, nuo 2003-03-24 – 30,1 proc., o nuo 2004-04-23 tik 15,1 proc. Įmonės sandėlių ploto. Komercijai 2003 m. Įmonė naudojo 29,5 proc., 2004 m – 60,2 proc. Įmonės sandėlių ploto.

Taip pat neatitinkant užimamo sandėlių ploto tarp ūkio subjektų buvo paskirstomos ir kitos Įmonės sąnaudos:

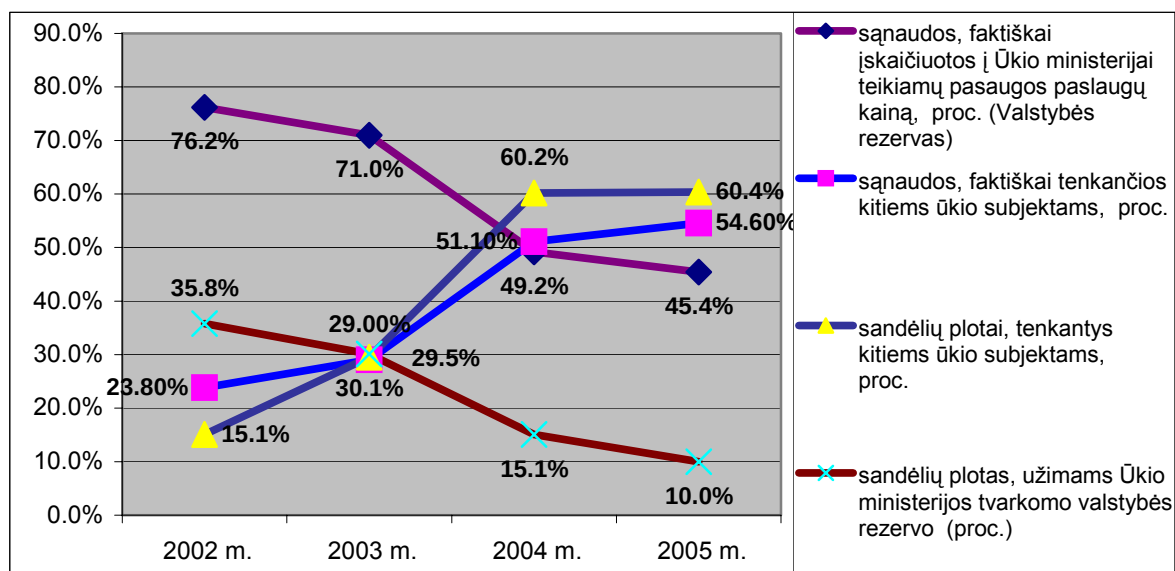
4 lentelė

VI „Dzūkijos šilas“ faktiškų sąnaudų paskirstymas 2004 metais

Sąnaudų pavadinimas	Ūkio ministerija			Kiti ūkio subjektai		
	sąnaudos		Užimamos patalpos	sąnaudos		Užimamos patalpos
	Tūkst. Lt	Proc.	Proc.	Tūkst. Lt	Proc.	Proc.
Aplinkos teršimo mokestis	0,6	100,0	15,1		0,0	60,2
Periodinės žalos atlyginimas	4,3	100,0	15,1		0,0	60,2
Žemės nuomos mokestis	38,4	100,0	15,1		0,0	60,2
Nusidėvėjimas ir amortizacija	359,1	100,0	15,1		0,0	60,2
Ilgalaikio turto draudimas	11,2	95,7	15,1	0,5	4,3	60,2
Elektros energija	19,3	71,5	15,1	7,7	28,5	60,2
Vandentiekis ir kanalizacija	4,5	65,2	15,1	2,4	34,8	60,2
Šildymas	50,7	64,1	15,1	28,4	35,9	60,2
Kelių mokestis	6	50,0	15,1	6	50,0	60,2
Ryšių paslaugos	10,1	48,1	15,1	10,9	51,9	60,2
Darbo drabužiai, inventorius	10,1	46,8	15,1	11,5	53,2	60,2
Bendrosios administracinės išlaidos	34,5	43,6	15,1	44,6	56,4	60,2
Garantinis fondas	1,0	43,5	15,1	1,3	56,5	60,2
Remonto darbai	36,2	40,3	15,1	53,7	59,7	60,2
Darbo užmokestis	420	36,8	15,1	720,7	63,2	60,2
Įnašai socialiniam draudimui	129,9	36,6	15,1	225,5	63,4	60,2

2005 metais į VĮ „Dzūkijos šilas“ paskaičiuotą paslaugos kainą buvo įskaičiuota 62,6% ilgalaikio turto nusidėvėjimo ir amortizacijos, nors valstybės rezervo saugojimui nuo 2005-03-01 skirta jau tik 10 proc. Įmonės sandėlių ploto. Tuo tarpu komercijai 2005 m Įmonė naudojo 60,35 proc., o neišnaudoti sandėliai sudarė 19,45 proc. Įmonės sandėlių ploto.

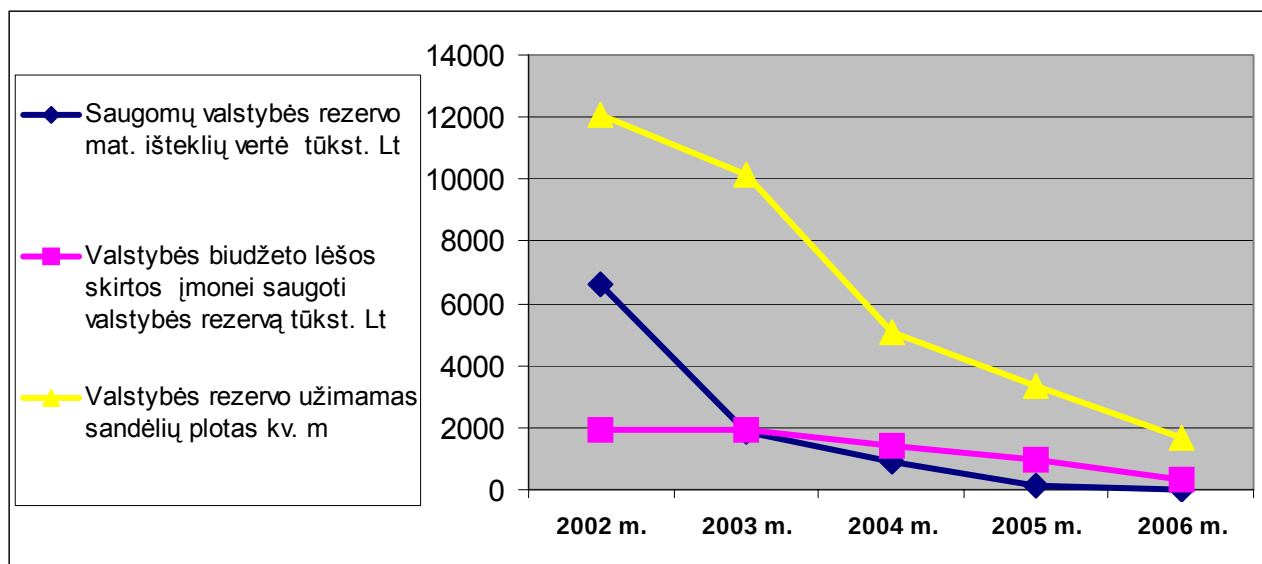
Panašiai sąnaudos buvo paskirstomos ir kitais metais. Audito metu palyginome atskirais metais Ūkio ministerijos ir kitų ūkio subjektų užimamų VĮ „Dzūkijos šilas“ sandėlių plotus su paskirstytomis sąnaudomis.

5 pav. Ūkio ministerijos ir kitų ūkio subjektų užimamų VĮ „Dzūkijos šilas“ sandėlių plotų palyginimas su paskirstytomis sąnaudomis.

Iš grafiko matyti, kad sąnaudų dalis, priskiriama Ūkio ministerijai teikiamoms paslaugoms, visada procentiškai viršija saugomo valstybės rezervo užimamą sandėlių plotą, nors kitų ūkio subjektų daliai visada tenka mažesnė sąnaudų dalis, negu priklausytų pagal užimamus sandėlių plotus.

Palyginę, kaip keitėsi VĮ „Dzūkijos šilas“ saugomų valstybės rezervo materialinių išteklių užimami sandėlių plotai ir saugojimui skirtos Programos lėšos, matome, kad valstybės rezervo materialiniais ištekliais užimti sandėlių plotai ir Įmonėje saugomi valstybės rezervo materialiniai ištekliai mažėjo gerokai sparčiau, negu mažėjo skiriamos valstybės biudžeto lėšos už jų saugojimą ir tvarkymą:

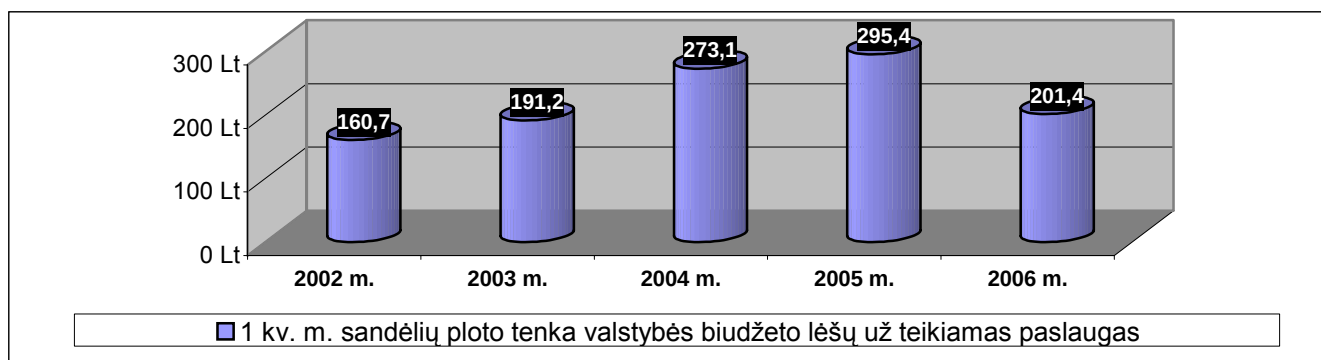
6 pav. VĮ „Dzūkijos šilas“ saugomų valstybės rezervo materialinių išteklių ir jų užimamų sandėlių ploto palyginimas.

Audito metu Įmonė nevedė atskirų buhalterinės apskaitos sąskaitų, kuriose būtų kaupiamos patirtos sąnaudos dėl valstybės rezervo saugojimo ir kaupimo.

Nagrinėjant ir analizuojant VĮ „Dzūkijos šilas“ paslaugos kainas Ūkio ministerijai nustatyta, kad 2002–2005 m. Ūkio ministerijai sudarant pasaugos sutartis su VĮ „Dzūkijos šilas“, prie sutarties buvo pridedamas priedas, vadinamas „Įmonės paslaugos kaina“. Į šios kainos sudėtį buvo įtraukiamos įmonės planuojamos išlaidos, saugant ir tvarkant valstybės rezervą. Įmonės sandėlių nuomos 1 kv. m kaina, kitų teikiamų paslaugų kaina, priklausanti nuo užimamų sandėlių plotų, nebuvo skaičiuojami. Ūkio ministerijos valstybės rezervo skyrius neanalizavo, ar Įmonė pagrįstai į paslaugos kainą įtraukia savo patiriamas sąnaudas. Kiek skirti Įmonei lėšų iš Programai vykdyti gautų valstybės biudžeto asignavimų, sprendė Specialiosios valstybės rezervo naudojimo programos priežiūros komisija, kuri nereikalavo detalesnės Įmonės išlaidų analizės.

Susipažinus su minėtos komisijos protokolais nustatyta, kad juose užfiksuoti tik Įmonės pateiktų išlaidų projektų svarstymai. Komisija, priimdama nutarimus, nenagrinėjo paslaugų kainos pagal atskirus išlaidų straipsnius. Pagrindinis dėmesys buvo skiriamas tam, kad Įmonės pateikta išlaidų suma vadinamojoje „paslaugos kainoje“ neviršytų praėjusių metų sumos.

Audito metu apskaičiavus, kaip 2002–2005 m. keitėsi valstybės biudžeto lėšų dydis Įmonėje saugomo valstybės rezervo užimamam 1 kv. m, nustatyta, kad valstybės rezervo materialiniais ištekliais užimtų sandėlių 1 kv. m kaina augo iki 2006-01-01. Audito metu 2006 metams ši kaina sumažėjo 32 proc.

7 pav. VI „Dzūkijos šilas“ saugomų valstybės rezervo užimamų sandėlių ploto 1 kv. m kainų dinamika per 2002–2005 m.

Audito metu įsitikinome, kad Įmonėje kitų ūkio subjektų paslaugoms yra paskaičiuojamos konkrečios kainos. Kaip pavyzdys gali būti Muitinės sandėlio paslaugų įkainiai,¹³ kur nurodoma paslaugų pavadinimai, mato vienetai ir kainos.

Ūkio ministerijai teikiamos paslaugų rūšys nurodytos pasaulio sutarčių, sudarytų tarp Ūkio ministerijos ir valstybės įmonės „Dzūkijos šilas“, prieduose. Pagal minėtas sutartis teikiamos šios paslaugos:

1. valstybės rezervo materialinių išteklių, Krašto apsaugos ministerijos materialinių išteklių atsargų saugojimas, tinkamos kokybės išlaikymas ir apskaita, valstybės rezervo pardavimas ir apskaita;
2. patikėjimo teise valdomo valstybės turto apsauga, tvarkymas, atnaujinimas ir apskaita.

Manome, kad saugant ir tvarkant valstybės rezervo atsargas turėjo būti nustatyti ir patvirtinti įkainiai ir pagal juos ir užimamą plotą skirstomos valstybės biudžeto lėšos valstybės rezervo saugojimui ir tvarkymui.

Palyginę, kiek 1 kv. m tenka faktiškai Ūkio ministerijos sumokėtų valstybės biudžeto lėšų su kitų ūkio subjektų sumokėtomis sumomis už 1 kv. m, nustatėme, kad 1 kv. m kainos kitiems ūkio subjektams mažėjo, o Ūkio ministerijai – padidėjo. Ūkio ministerija už Įmonės užimamų sandėlių 1 kv. m sumokėdavo 2–5 kartus daugiau negu kiti ūkio subjektai. Ministerijos atsakingų darbuotojų aiškinimu, toks kainų skirtumas susidarė dėl to, kad ūkio subjektams į saugojimo paslaugos kainą įeina tik išlaidos, susijusios su saugojimu ir nuoma, o į Ūkio ministerijos saugomų materialinių išteklių saugojimo paslaugos kainą įeina ne tik saugojimo paslaugos kaina, bet ir tinkamos kokybės išlaikymas, apskaita, pardavimas ir pardavimo apskaita.

Išnagrinėję 2005 m Ūkio ministerijos sumokėtas Įmonei sumas, nustatėme, kad 2005 metais Ūkio ministerija iš Programos vykdymo skyrė 146 tūkst. Lt valstybės biudžeto lėšų Įmonės atleidžiamų darbuotojų išeitinėms išmokoms išmokėti.

Ūkio ministerija, teikdama paraišką Programos lėšų poreikiui 2005 metams, lėšų poreikio darbo užmokesčiui šioje paraiškoje nenurodė. Todėl Lietuvos Respublikos Vyriausybė, skirdama Ūkio

¹³ Patvirtinti 2005-09-29 VI „Dzūkijos šilas“ direktoriaus įsakymu Nr. 149

ministerijai lėšas 2005 metams Programos vykdymui, nenumatė skirti lėšų darbo užmokesčiui. Tačiau 2005 m. Ūkio ministerija pakeitė Programos aprašymą ir įrašė į Programos 2 uždavinio priemonę skirti 146 tūkst. Lt VĮ „Dzūkijos šilas“ atleidžiamų darbuotojų išeitinėms išmokoms kompensuoti. Tokios išeitinės išmokos buvo skirtos vieninteliam atsakingajam valstybės rezervo saugotojui – VĮ „Dzūkijos šilas“.

Faktiškai, Įmonės duomenimis, išeitinės išmokos tesudarė 94,4 tūkst. Lt ir 29,2 tūkst. Lt – soc. draudimo įmokos, iš viso – 123,6 tūkst. Lt. Ūkio ministerija, kompensavusi atleidžiamų darbuotojų išeitines išmokas ir soc. draudimo įmokas, Įmonei dar apmokėjo nuo šių sumų priskaičiuotą 18 proc. PVM – 22,3 tūkst. Lt. Manome, kad Ūkio ministerija sumokėdama ir socialinio draudimo įmokas, paslaugų iš Įmonės negavo, todėl PVM nuo šių sumų neturėtų būti skaičiuojamas. Mūsų nuomone, faktiškai apmokant atleidžiamų Įmonės darbuotojų išeitines kompensacijas, Įmonei buvo suteikta dotacija.

Kaip paaiškino Programos priežiūros komisijos pirmininkas A. Ignotas, 2005 m. įmonėje buvo sąlyginai didelis atleidžiamų darbuotojų skaičius ir dėl Ministerijai nereikšmingos sumos buvo nuspręsta kompensuoti dalį įmonės sąnaudų, nes Įmonė neuždirbo pakankamai pajamų. Programos koordinatorius A. Dainius paaiškino, kad išeitinių išmokų kompensavimas yra įmonės apskaitos politika ir Ūkio ministerija neturi įtakoti savarankiškų ūkio subjektų veiklos tiek, kiek tai nenustatyta kitais teisės aktais.

Mes sutinkame, kad Ūkio ministerija neturi daryti įtakos savarankiškų ūkio subjektų veiklai tiek, kiek tai nenustatyta kitais teisės aktais, tačiau manome, kad šiuo atveju Ūkio ministerija, įrašiusi į Programos 2 uždavinio priemonę skirti 146 tūkst. Lt atleidžiamų darbuotojų išeitinėms išmokoms kompensuoti ir apmokėdama šią sumą VĮ „Dzūkijos šilas“, darė įtaką šio savarankiško ūkio subjekto veiklai. VĮ „Dzūkijos šilas“ 2005 m., vykdydama komercinę veiklą galėjo turėti pakankamai lėšų atleidžiamų darbuotojų išeitinėms išmokoms, jeigu būtų efektyviai naudojusi patikėjimo teise valdomą valstybės turtą t.y. išnaudojusi visas sandėlių laivas patalpas pajamoms uždirbti.

Analizuojant 2005 m. Programos vykdymui skirtų valstybės biudžeto asignavimų panaudojimą, nustatyta, kad 2005 m. Ūkio ministerija skyrė VĮ „Dzūkijos šilas“ 200 tūkst. Lt gaisro aptikimo ir identifikavimo sistemos (toliau – GAIS) įrengimui.

2005 m. Programos Uždavinių įgyvendinimo priemonėse Ūkio ministerija nenumatė GAIS įrengimo nei VĮ „Dzūkijos šilas“, nei pas kitus valstybės rezervo atsakingus saugotojus. Ūkio ministerijos teigimu, Įmonėje „Dzūkijos šilas“ GAIS buvo įrengta nusprendus atleisti įmonės ugniagesių tarnybą, siekiant vėliau sumažinti paslaugos kainą. 1994 m. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Krašto apsaugos ministerijos buvo parengęs įmonės apsauginės, perimetrinės, gaisrinės signalizacijos ir vaizdo sistemos įrengimo projektą. Jis buvo pradėtas įgyvendinti. 2004 m. projektas buvo patikslintas ir įgyvendinamas toliau.

Baigiant įgyvendinti nurodytą projektą, 2005 m. gegužės–liepos mėnesiais atliktas sandėlių Nr. 1, Nr. 3, Nr. 5, Nr. 6 apsauginės signalizacijos (inv. Nr. 957) rekonstravimas, įrengtos dūmų šalinimo ir gaisrinės sistemos: dūmų šalinimo stoglangiai, stoglangių valdymo mechanizmai, siūstuvai (apsaugos policijos dažniui), priešgaisrinės centralės MAG-8, optiniai dujų jutikliai, rezervinio maitinimo šaltiniai PS-15 (24 V). Pagal priėmimo ir perdavimo aktą apsaugos ir gaisro signalizacijos rekonstrukcijos darbų vertė – 279566 Lt. Atlikti rekonstravimo darbai pagerina ilgalaikio turto naudingąsias savybes, todėl šios rekonstrukcijos vertė didina apsauginės gaisrinės signalizacijos savikainą. Kaip buvo minėta, dalį lėšų (200 tūkst. Lt) šiam projektui įgyvendinti skyrė Ūkio ministerija. Finansų ministerijos investicijų skyriaus specialistų nuomone, 200 tūkst. Lt GAIS įrengimui turėjo būti įtraukti į valstybės investicijų programą.

Be to, 2005 m valstybės rezervas buvo saugomas tik vienoje Sandėlio Nr. 3 sekcijoje ir vienoje Sandėlio Nr. 5 sekcijoje, kurių plotas tik 10 proc. visų Įmonės sandėlių, o perspektyvoje buvo numatyta, kad saugomo valstybės rezervo Įmonėje dar sumažės. GAIS įrengta visuose sandėliuose nepriklausomai, ar jie stovi tušti, ar naudojami Įmonės komerciniams tikslams. Todėl manome, kad Ūkio ministerijai investuoti 200 tūkst. Lt valstybės biudžeto lėšų į Įmonės GAIS buvo netikslinga. Programos rezultatams GAIS įrengimas įtakos neturėjo, tačiau padidino valstybės rezervo saugojimo kaštus.

Nagrinėjant pasaugos sutartis tarp Ūkio ministerijos ir Įmonės nustatyta, kad 2005 m. sutartis¹⁴ buvo keičiama ir padidinta Įmonės teikiamos paslaugos kaina nuo 995 tūkst. Lt iki 1141,0 tūkst. Lt. Sutarties 1 priede numatytas teikiamų paslaugų planas, kuriame numatytos ne vien valstybės rezervo materialinių išteklių, bet ir Krašto apsaugos ministerijos ir sulaikytų kontrabandinių vertybių (daiktinių įrodymų) saugojimas ir apskaita. Ši paslauga įkainuota 301,2 tūkst. Lt. Be to, minėtame plane numatytos kitos paslaugos:

- o Patikėjimo teise valdomo valstybės turto apsauga, tvarkymas, atnaujinimas ir apsauga – 493,8 tūkst. Lt;
- o GAIS įrengimas – 200 tūkst. Lt;
- o Išėitinių išmokų ir soc. draudimo įmokų išmokėjimas atleidžiamiesiems darbuotojams – 146 tūkst. Lt.

Taigi, valstybės rezervo saugojimui ir tvarkymui 2005 m. reikėjo tik apie ketvirtadalį sumos, skirtos Įmonei iš Ūkio ministerijos gautų valstybės biudžeto asignavimų numatytų specialiajai valstybės rezervo naudojimo programai vykdyti.

Valstybės įmonėje „Dzūkijos šilas“ saugoti valstybės rezervo materialiniai ištekliai, kurie buvo išbraukti iš pagrindinio valstybės rezervo materialinių išteklių sąrašo ir skirti parduoti, galėjo būti parduoti 2002 metais ir tokiu būdu 2003–2005 m. nebūtų reikėję mokėti už jų saugojimą ir tvarkymą. Tai būtų leidę sutaupyti 4,5 milijonų Lt valstybės biudžeto lėšų.

¹⁴ 2005-02-24 pasaugos sutartis Nr. 04-02 RN ir jos pakeitimas 2005-11-08 sutartis Nr. 04-03 RN

Ministerijos teigimu, dėl ribotos parduodamų materialinių išteklių paklausos pardavimas užsitęsė iki 2006 metų. Mūsų nuomone, Ūkio ministerija nesiėmė pakankamų priemonių spartinti pardavimo procesui ir tuo pačiu neužtikrino taupaus valstybės biudžeto lėšų naudojimo.

Saugomi valstybės įmonėje „Dzūkijos šilas“ valstybės rezervo materialiniai ištekliai sumažėjo iki nereikšmingų kiekių, dėl to Įmonė neteko pagrindo ją vertinti kaip turinčią strateginę reikšmę valstybės saugumui. Ūkio ministerija 2006 m. metais inicijavo jos statuso pakeitimą. Lietuvos Respublikos Seimui 2006 m. gegužės 25 d. priėmus Strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui turinčių įmonių ir įrenginių ir kitų nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių įstatymo pakeitimą, valstybės įmonės „Dzūkijos šilas“ statusas buvo pakeistas.

Audito metu Įmonėje buvo saugomos tik maisto kortelės, kurios buvo apskaitomos pagal kiekį, o vėliau pagal 2006-04-07 vertinimo pažymą Nr. P-113/6, įvertintos ir pinigine išraiška.

Išvados:

1. Valstybės rezervo materialiniais ištekliais užimti sandėlių plotai ir Įmonėje saugomi valstybės rezervo materialiniai ištekliai mažėjo gerokai sparčiau, negu mažėjo skiriamos valstybės biudžeto lėšos už jų saugojimą ir tvarkymą;

2. Specialiosios valstybės rezervo naudojimo programos lėšos 2003-2005 m. būtų panaudotos taupiau, jei valstybės rezerve buvusių materialinių vertybių pardavimas nebūtų užsitęsęs iki 2006 m. Ūkio ministerija nesiėmė pakankamų priemonių spartinti valstybės rezerve buvusių materialinių vertybių pardavimo procesui.

REKOMENDACIJOS

Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikos Seimas 2006 m. gegužės 25 d. priėmė Strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui turinčių įmonių ir įrenginių ir kitų nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių įstatymo pakeitimą, kuriuo pakeitė valstybės įmonės „Dzūkijos šilas“ statusą,

Rekomenduojame Ūkio ministerijai :

1. Vykdam VĮ „Dzūkijos šilas“ savininko teises ir pareigas, numatyti priemones, užtikrinant šios įmonės veiklos tęstinumą.

2. Numatyti prevencines priemones užtikrinančias taupų valstybės biudžeto lėšų panaudojimą vykdant Specialiąją valstybės rezervo naudojimo programą.

2-ojo audito departamento direktorė

Zita Valatkienė

2-ojo audito departamento vyresnysis
valstybinis auditorius

Liudvikas Smilgevičius